

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
“СОЦІАЛЬНА ФІЛОСОФІЯ”
(для спеціалістів, магістрів)

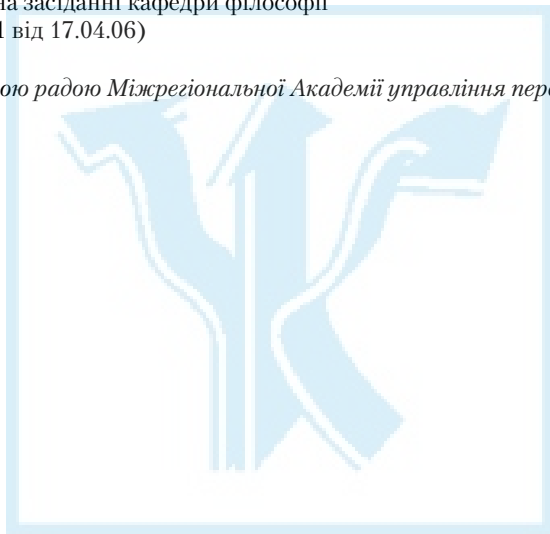
МАУП

Київ 2006

Підготовлено професором кафедри соціальної роботи та соціальної педагогіки *В. Б. Бедною*

Затверджено на засіданні кафедри філософії
(протокол № 1 від 17.04.06)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

МАУП

Бедная В. Б. Навчальна програма дисципліни “Соціальна філософія”
(для спеціалістів, магістрів). — К.: МАУП, 2006. — 14 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни “Соціальна філософія”, питання для самоконтролю, теми контрольних робіт, а також список літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП),
2006

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Філософія починається з подиву — так вважав давньогрецький філософ Платон. З подиву перед безмежністю світу, якому ніколи не буде кінця, навіть після того, як не стане нас. Людство так змінило світ, що нині постає завдання його пояснити. Лише філософія аналізує проблеми, які виходять за межі життя однієї людини або життя одного покоління. Лише для філософії становлять інтерес загальні засади буття, першоджерела та першопричини.

Соціальна філософія дає загальне уявлення про суспільство як цілісну систему, яке далі конкретизується в низці інших аспектів його дослідження соціально-гуманітарними науками.

Основні цілі та завдання курсу “Соціальна філософія” у процесі підготовки спеціаліста вищої кваліфікації:

- сформувати теоретичний образ світу, який базується на сучасних соціально-філософських підходах;
- ознайомити з понятійно-категоріальним апаратом та основними дефініціями соціальної філософії;
- сформувати навички використання законів та категорій соціальної філософії для фундаменталізації професійних знань, подальшого розвитку творчого мислення.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

дисципліни

“СОЦІАЛЬНА ФІЛОСОФІЯ”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми
1	2
	Змістовий модуль 1. Історичний шлях становлення та розвитку соціально-філософської думки
1	Соціально-філософське пізнання дійсності
2	Історичний шлях становлення та розвитку соціально-філософської думки
3	Майбутнє: проблеми прогнозування

1	2
	Змістовий модуль 2. Суспільство: сутність та специфіка пізнання
4	Суспільство і природа
5	Парадигми осягнення історії
6	Особистість у вимірах філософського аналізу
7	Матеріальні засади розвитку суспільства
8	Політична система суспільства
9	Духовне життя суспільства
10	Філософський аналіз науки

ЗМІСТ
дисципліни
“СОЦІАЛЬНА ФІЛОСОФІЯ”

Змістовий модуль 1. Історичний шлях становлення та розвитку соціально-філософської думки

Тема 1. Соціально-філософське пізнання дійсності

Специфіка соціального пізнання. Поняття соціального у філософії. Суспільствознавство як система. Специфіка предмета соціальної філософії. Гуманістична спрямованість соціальної філософії. Основні методологічні принципи соціальної філософії. Категорії соціальної філософії.

Філософський аналіз суспільства. Суспільство як система та життєдіяльність людини. Діяльність як спосіб існування соціального.

Історична генеза предмета соціальної філософії в історії філософії.

Література [1; 5; 7; 9–12]

Тема 2. Історичний шлях становлення та розвитку соціально-філософської думки

Соціально-філософські погляди мислителів Стародавнього Сходу. Соціально-філософські вчення Платона та Аристотеля.

Теологічні обґрунтування Космосу, людини і суспільства. Перша революція в суспільствознавстві (Н. Макіавеллі).

Ранній утопічний соціалізм.

Просвітництво і суспільний договір.

Класична німецька філософія (І. Кант, Г. Гегель, Л. Фейєрбах).

Соціальна утопія XVIII–XIX ст. (К. Сен-Сімон, Ш. Фур'є, Р. Оу-ен). Економічні обґрунтування будови соціуму (В. Петті, А. Сміт, Д. Рікардо).

Російсько-українська соціально-філософська традиція.

Множинність соціально-філософського знання. Соціальна філософія марксизму.

Ірраціоналізм як одна з течій західної філософії. Основна проблематика феноменології. Герменевтика як мистецтво дискурсу тлумачення.

Екзистенціалізм (М. Хайдеггер, К. Ясперс, Ж. П. Сартр, А. Камю, М. Бердяєв, Л. Шестов).

Соціокультурологія (О. Конт, Е. Дюркгейм, М. Ковалевський, М. Вебер, Т. Парсонс, Р. Мертон).

Фрейдизм і неофрейдизм (З. Фрейд, К. Юнг, Е. Фромм).

Релігійно-містичні концепції суспільства (В. Соловйов, М. Лоський, Л. Шестов, П. Флоренський, М. Бердяєв, П. Тейяр де Шарден, Х. Ортега-і-Гассет).

Філософія глобалізму. Основні тенденції розвитку сучасного світу як виклик цивілізації. Концепція “конфлікту цивілізації” С. Хантінгтона.

Література [1; 3; 6–12; 27]

Тема 3. Майбутнє: проблеми прогнозування

Поняття соціального передбачення і прогнозування. Теорії передбачення та прогнозування. Глобальні проблеми сучасності. Сутність техногенної цивілізації: доля раціональності. Основні мегатенденції світового розвитку.

Теорії технологічного детермінізму. Теорії індустріального суспільства. Теорії постіндустріального суспільства. Теорії інформаційного суспільства.

Футурологічні прогнози західних науковців. Римський клуб: основні напрями діяльності.

Література [3; 14; 17; 21; 22; 24–28]

Змістовий модуль 2. Суспільство: сутність та специфіка пізнання

Тема 4. Суспільство і природа

Природа як Всесвіт. Основні гіпотези виникнення, побудови та існування Всесвіту. Проблема походження життя на Землі. Життя і Космос.

Трудовий характер життєдіяльності людини.

Географічне середовище та його роль у житті суспільства.

Демографічний фактор суспільного розвитку. Народонаселення – передумова та суб'єкт історичного процесу. Якісний стан населення. Сім'я. Функції сім'ї. Історичні типи відтворення населення. Закон Мальтуса.

Природа – виробництво – споживання. Екологічна проблема і засоби її вирішення.

Ідеї В. І. Вернадського про ноосферу.

Римський клуб і його діяльність щодо обґрунтування шляхів вирішення екологічної проблеми.

Екологія та екологічні проблеми в Україні. Геополітична паспортизація України.

Література [1; 5; 9]

Тема 5. Парадигми осягнення історії

Філософія історії: предмет і напрями. Історія як об'єктивний процес і наука. Філософські питання історії.

Метафізична проблематика історичної науки. Історичний час і простір.

Теорії історичного кругообігу. Епохи, цивілізації, культури.

Проблема прогресу. Історичний поступ та його періоди.

Природа, історія, космічні ритми буття.

Література [3; 5; 9; 28]

Тема 6. Особистість у вимірах філософського аналізу

Людина, індивід, особистість. Рід, колектив. Імпульси розвитку особистості. Соціальні ролі особистості.

Потреби та інтереси.

Цінності в житті людини та суспільства. Історичний розвиток філософських уявлень про цінності. Цінності у структурі соціуму. Ієрархія цінностей людського буття. Цінності як ядро світоглядної проблематики.

Соціальна норма. Життєва позиція особистості. Діяльність. Свобода та відповідальність особистості. Проблеми відчуження. Виховання особистості.

Література [5; 6; 9; 15; 16; 19]

Тема 7. Матеріальні засади розвитку суспільства

Розмаїтість поглядів на засади суспільного розвитку. Поняття суспільного виробництва.

Продуктивні сили та виробничі відносини, їх взаємозв'язок. Структура виробничих відносин. Діалектика виробничих відносин і продуктивних сил; закон відповідності між ними.

Технологічні, суспільні, людські виміри матеріального виробництва, його структура. Технологічний спосіб виробництва. Техніка і технологічний детермінізм. Технічні революції. Технологічні відносини та інформаційні технології. Технологія і культура.

Рушійні сили історії з позицій технологічного детермінізму. Рушійні сили історії з позицій економічного способу виробництва. Соціальна революція.

Економіка як метафізика виробництва. Економічний спосіб виробництва і поняття суспільно-економічної формації. Класи. Проблема економічного базису суспільства.

Сутність науково-технічної революції. Соціальні наслідки НТР.

Література [1; 2; 5; 9]

Тема 8. Політична система суспільства

Політологія і соціальна філософія. Громадянське суспільство, держава, право з соціально-філософських позицій. Феномен ідеології. Держава — базовий інститут політичної системи. Цивілізаційні функції держави.

Сутність, структура та функції політичної системи. Політичні партії.

Політична свідомість і політична культура як елементи політичної системи.

Література [5; 7–12]

Тема 9. Духовне життя суспільства

Сутність духовного життя суспільства.

Суспільна свідомість та її структура. Форми суспільної свідомості. Індивідуальна свідомість, або суб'єктивний дух. Надіндивіду-

альна свідомість, або об'єктивний дух. Мораль, політична свідомість, правосвідомість. Форми “абсолютного” духу – мистецтво, релігія, філософія.

Феномен ідеального. Ідеальне і ідеологія. Ідеальне і суспільна свідомість. Ідеальні виміри культури, її розпредметнення, осмислення, усвідомлення.

Особливості духовної культури суспільства. Функції культури. Культура в її історичній перспективі.

Духовне виробництво, його зв'язок з матеріальною практикою. Духовно-практичне освоєння і духовно-практична творчість. Творчість, об'єктивація, інтеграція в культуру. Трагедія творчості. Проблема усвідомлення творчих здобутків, рівні їх духовного освоєння. Творчість у соціально-філософському контексті. Творчість і культура.

Література [5; 6; 9; 19]

Тема 10. Філософський аналіз науки

Генезис науки. Закономірності розвитку науки. Наука як соціальна система. Структура науки.

Наука як феномен культури.

Наука як соціально-філософський феномен і галузь духовного виробництва. Наука як соціальний інститут і продуктивна сила. Духовно-практичне значення науки. Проблема суб'єкта духовно-практичної творчості.

Література [2; 4; 5; 9–12; 16; 20]

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Специфіка соціального пізнання.
2. Суспільствознавство як система.
3. Специфіка предмета соціальної філософії.
4. Гуманістична спрямованість соціальної філософії.
5. Основні методологічні принципи соціальної філософії.
6. Категорії соціальної філософії.
7. Сутність та основні засади соціальної філософії марксизму.
8. Ірраціоналізм як течія західної філософії.
9. “Філософія життя”: концептуальний аналіз.
10. А. Шопенгауер як теоретик “всесвітнього песимізму”.
11. Умови виникнення екзистенціалізму.

12. Основні ідеї праці А. Камю “Міф про Сізіфа”.
13. Екзистенціалізм Ж.-П. Сартра.
14. Сутність філософської антропології.
15. Основоположник психоаналізу З. Фрейд.
16. Проблематика психоаналізу.
17. Структура особистості за З. Фрейдом.
18. Е. Фромм та його праця “Мистецтво любити”.
19. Російський космізм: М. Ф. Федоров, В. І. Вернадський, К. Е. Ціолковський та ін.
20. Поняття соціального у філософії. Соціум як історичний процес.
21. Матеріальне та ідеальне, об’єктивне та суб’єктивне в суспільстві.
22. Основні сфери життєдіяльності суспільства.
23. Діяльність як засіб існування соціального.
24. Природа і суспільство.
25. Ідеї В. І. Вернадського про ноосферу.
26. Діяльність Римського клубу.
27. Матеріальне виробництво як основа існування та розвитку суспільства.
28. Специфіка духовного виробництва.
29. Виробництво потреб.
30. Зовнішні та внутрішні чинники розвитку виробництва.
31. Наука як соціальний інститут і чинник розвитку виробництва.
32. Екологія та екологічні проблеми в Україні.
33. Народонаселення — передумова та суб’єкт історичного процесу.
34. Сім’я. Функції сім’ї.
35. Історичні типи відтворення населення. Закон Мальтуса.
36. Цивілізація: історія поняття.
37. Рушійні сили та суб’єкти суспільного розвитку.
38. Соціально-етнічні спільності людей та тенденції їх розвитку.
39. Етносоціальна культура як чинник гармонізації національних і міжнародних відносин.
40. Особистість у вимірах філософського аналізу.
41. Людина, індивід, особистість.
42. Потреби.
43. Інтереси.
44. Життєва позиція особистості.
45. Діяльність як спосіб існування соціального.
46. Виховання особистості.

47. Сутність науково-технічної революції.
48. Політична система суспільства.
49. Національна держава і громадянське суспільство.
50. Сутність духовного життя суспільства.
51. Особливості духовної культури суспільства.
52. Цінності в житті людини та суспільства.
53. Історичний розвиток філософських уявлень про цінності.
54. Ієрархія цінностей людського буття.
55. Цінності як ядро світоглядної проблематики.
56. Закономірності розвитку науки.
57. Наука як феномен культури.
58. Майбутнє: проблеми прогнозування.
59. Поняття соціального передбачення і прогнозування майбутнього.
60. Людство на шляху до нової цивілізації.

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

1. Діалектична та синергетична моделі еволюції: порівняльний аналіз.
2. Час і вічність у творах Аврелія Августина і Павла Флоренського.
3. Філософія свободи Миколи Бердяєва.
4. Версії та інваріанти соціальної філософії (В. П. Андрущенко, М. І. Михальченко, В. С. Барулін, С. Е. Крапивенський, Т. П. Малькова).
5. Філософія історії А. Тойнбі.
6. Формацийна та цивілізаційна моделі історії: порівняльний аналіз.
7. Особливості соціальної філософії Г. І. Горак, Т. І. Ящук, В. С. Баруліна.
8. Соціальна філософія марксизму: позитивне і негативне з огляду на сучасні оцінки.
9. Концепція любові у християнстві та працях Е. Фромма.
10. Абсурд як антипод сенсу в роздумах А. Камю та Ж.-П. Сартра.
11. Віртуальна реальність як соціокультурний феномен.
12. Культура як субстанція людяності.
13. Творчість як соціокультурний феномен.
14. Діяльність як джерело культури.

15. Ідеологія як компонент системи форм суспільної свідомості.
16. Маніпуляція свідомістю мас засобами культури.
17. “Кінець історії” і перспективи розвитку людства.
18. Українські реформи: інтереси, мета, наслідки, роль еліт.
19. Освіта і наука: пошук нових парадигм модернізації.
20. Гуманістичні аспекти філософії К. Маркса.
21. Проблема відчуження людини філософії екзистенціалізму.
22. Людський потенціал України у вимірах ХХІ ст.
23. Українська цивілізація як історичний феномен.
24. Інтелектуальний потенціал нації і проблем його розвитку засобами освіти.
25. Суспільство як об’єкт філософського пізнання.
26. Наука як соціальний інститут і чинник розвитку матеріального виробництва.
27. Соціальні наслідки та парадокси інформаційно-технологічної революції.
28. Е. Тоффлер про майбутнє праці.
29. Соціальний капітал: теоретичні аспекти дослідження.
30. Теорії інформаційного суспільства: порівняльний аналіз.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Андрущенко В. П., Михальченко М. І.* Сучасна соціальна філософія: Курс лекцій. — 2-ге вид. — К., 1996.
2. *Закон України “Про наукову та науково-технічну діяльність” / В. Л. Пілюшенко, І. В. Шкрабак, Е. І. Словенко.* Наукове дослідження: організація, методологія, інформаційне забезпечення: Навч. посіб. — К.: Лібра, 2004. — С. 310–329.
3. *Воронкова В. Г.* Філософія: Навч. посіб. — К.: Професіонал, 2004. — 464 с.
4. *Кохановский В. П.* Философия и методология науки: Учебник для высш. учеб. завед. — Ростов н/Д: Феникс, 1999. — 576 с.
5. *Кративенский С. Э.* Социальная философия: Учебник для студ. вузов. — М.: Владос, 1998. — 416 с.
6. *Губерський Л., Андрущенко В., Михальченко М.* Культура. Ідеологія. Особистість: Методолого-світоглядний аналіз. — 2-ге вид. — К.: Знання, 2005. — 580 с.

7. *Социальная философия: Словарь* / Сост. и ред. В. Е. Кемеров, Т. Х. Керимов. — М.: Академ. проект, 2003. — 560 с.
8. *Социология: энциклопедия* / Сост. А. А. Грицанов, В. Л. Абушенко, Г. М. Евельнин. — Минск: Книжный Дом, 2003. — 1312 с.
9. *Філософія: Навч. посіб.* / І. Ф. Надольний, В. П. Андрущенко, І. В. Бойченко та ін.; За заг. ред. І. Ф. Надольного. — К.: Вікар, 1997. — 584 с.
10. *Философский словарь* / Под ред. И. Т. Фролова. — М.: Республика, 2001. — 720 с.
11. *Философский энциклопедический словарь.* — М.: Сов. энцикл., 1983. — 840 с.
12. *Філософський енциклопедичний словник* / Гол. ред. В. І. Шинкарук. — К.: Абрис, 2002. — 742 с.

Додаткова

13. *Бевзенко Л. Д.* Социальная самоорганизация. Синергетическая парадигма: возможности социальных интерпретаций. — К., 2002. — 437 с.
14. *Белл Д.* Грядущее постиндустриальное общество. — М., 1969.
15. *Березной Н. М.* Человек и его потребности / Под ред. В. Д. Диденко. — М.: Форум, 2001. — 160 с.
16. *Бех В. П.* Человек и Вселенная: когнитивный анализ: Моногр. — 2-е изд., доп. — Запорожье: Просвіта, 2004 — 148 с.
17. *Гаврилишин Б.* Дороговакази в майбутнє: Пер. з англ. — К., 1993.
18. *Дубас О. П.* Інформаційний розвиток сучасної України у світовому контексті: Моногр. — К.: Генеза, 2004. — 208 с.
19. *Коган Л. Н.* Цель и смысл жизни человека. — М.: Мысль, 1984. — 252 с.
20. *Крымский С. Б.* Научное знание и принципы его трансформации. — К.: Наук. думка, 1974. — 234 с.
21. *Лайон Девід.* Інформаційне суспільство: проблеми та ілюзії // Сучасна зарубіжна соціальна філософія. — К., 1996. — С. 362–380.
22. *Мей К.* Інформаційне суспільство. Скептичний погляд: Пер. з англ. — К.: К.І.С., 2004. — 220 с.
23. *Михальченко М. І.* Україна як нова історична реальність: запасний гравець Європи. — Дрогобич: Відродження, 2004. — 488 с.
24. *Панарин А. С.* Искусшение глобализацией. — М.: Рус. нац. фонд, 2000. — 382 с.

25. *Проскурин С. А.* Глобализация как фактор поляризации современного мира // Социально-гуманитарное знание. — 2001. — № 4. — С. 41–65.
26. *Тойнби А.* Цивилизация перед судом истории. — М.; СПб., 1996.
27. *Тоффлер А.* Футурошок: Пер. с англ. — СПб.: Лань, 1997. — 464 с.
28. *Ясперс К.* Смысл и назначение истории. — К., 1994.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Тематичний план дисципліни “Соціальна філософія”	3
Зміст дисципліни “Соціальна філософія”	4
Питання для самоконтролю	8
Теми контрольних робіт	10
Список літератури.....	11

МАУП

Зам. № ВКЦ-2749

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП